

2002-07-01

"แวนปีกแมลงทึบ" เจริญชนิดใหม่ของโลก

ทวิศักดิ์ ชุณเกิด

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/jamjuree>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

ชุณเกิด, ทวิศักดิ์ (2002) ""แวนปีกแมลงทึบ" เจริญชนิดใหม่ของโลก," *Jamjuree Journal*: Vol. 6: Iss. 2, Article 19.

DOI: 10.58837/CHULA.JAMJUREE.6.2.13

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/jamjuree/vol6/iss2/19>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Jamjuree Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

เฟิร์นแวนวีกแมลงทับ
ปลูกเป็นไม้ประดับ

“แวนวีกแมลงทับ”

เฟิร์นชนิดใหม่ของโลก

การสำรวจศึกษาตัวอย่างพรรณไม้ของโลกที่นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษานุกรมวิธานพืช (Plant Taxonomy) ได้เริ่มต้นในทวีปยุโรปตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๗๕๓ คือประมาณ ๒๕๐ ปีมาแล้ว ทวีปยุโรปจึงเป็นศูนย์กลางของการศึกษาวิจัยพรรณไม้ของโลกจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างพันธุ์ไม้ต้นแบบ (type specimen) ที่ใช้บรรยายประกอบการตั้งชื่อพันธุ์ไม้ชนิดใหม่ของโลก ตามกฎการตั้งชื่อวิทยาศาสตร์ของพืช จึงมักเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์พืชในทวีปยุโรปเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรณไม้จากเขตร้อนชื้นของโลก การสำรวจศึกษาตัวอย่างพรรณไม้ในประเทศไทยได้มีมากกว่า ๑๐๐ ปี นักพฤกษศาสตร์ชาวยุโรปเป็นกลุ่มแรกที่ได้เข้ามาสำรวจและเก็บตัวอย่างพรรณไม้ไป

ศึกษา โดยเริ่มจากบริเวณที่ไม่ไกลจากชายฝั่งทะเล เนื่องจากในสมัยนั้นการเดินทางใช้การเดินทางเรือเป็นหลัก ตัวอย่างพรรณไม้ของไทย ซึ่งหลายชนิดเป็นตัวอย่างพันธุ์ไม้ต้นแบบจึงเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์พืชที่สำคัญของโลก เช่นที่สวนพฤกษศาสตร์คิวและพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ พิพิธภัณฑ์พืชไลเดน ประเทศเนเธอร์แลนด์ และพิพิธภัณฑ์พืชกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ บุญเกิด อาจารย์จากภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย **ผู้ตั้งชื่อเฟิร์นชนิดใหม่ของโลกในสกุล *Microsorium*** ซึ่งรู้จักกันในนาม “เฟิร์นแวนวีกแมลงทับ” พบเฟิร์นชนิดนี้เป็นครั้งแรกที่ตลาดต้นไม้สวนจตุจักร

และเห็นว่าน่าจะเป็นเฟิร์นชนิดใหม่ของประเทศไทย ในสกุล *Microsorium* เนื่องจากได้รู้จักเฟิร์นในสกุลนี้ที่เป็นของไทยอยู่บ้างแล้ว ซึ่งที่ผ่านมาพบเฟิร์นสกุลนี้ในประเทศไทยจำนวน ๑๑ ชนิด หลังจากนั้นนำมาตรวจหาชื่อโดยใช้คู่มือการตรวจหาชื่อจากหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยพบว่า “เฟิร์นแวนวีกแมลงทับ” มีลักษณะบางอย่างใกล้เคียงกับ “กระปรอกสิงห์” หรือ “หางนกหว้า” ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า “*Microsorium punctatum* (L.) Copel.” จึงได้สอบถามจากคนที่นำเฟิร์นมาขายถึงแหล่งที่พบ และเริ่มลงพื้นที่สำรวจทันที ซึ่งพบเฟิร์นชนิดนี้บริเวณภูเขาหินปูนในพื้นที่อำเภอสวี จังหวัดชุมพร สำหรับจุดเด่นของเฟิร์นแวนวีกแมลงทับอยู่ที่ใบ ใบเป็นใบเดี่ยว ขอบใบเรียบ แผ่นใบมีสีผสมระหว่าง

สีเขียวกับสีน้ำเงินเหลือบสลับกันอย่างสวยงาม ในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “iridescent blue” ลักษณะดังกล่าวยังคงอยู่เมื่อนำไปปลูกตามที่ต่างๆ โดยเฉพาะถ้าปลูกในที่ค่อนข้างร่ม จึงมีผู้นิยมปลูกเป็นไม้ใบประดับอย่างกว้างขวางทั่วไปในประเทศ และจากการที่มีวางขายที่ตลาดต้นไม้สวนจตุจักรทำให้มีการส่งไปต่างประเทศหลายประเทศทั้งในทวีปยุโรป อเมริกา และเอเชีย ซึ่งชาวต่างประเทศจะรู้จักกันในนาม “blue microsorum”

เฟิร์นชนิดใหม่ “แววปีกแมลงทับ” ได้ผ่านขั้นตอนในการศึกษาตัวอย่างพันธุ์ไม้ทางอนุกรมวิธานพืช กล่าวคือ เมื่อมีการสำรวจศึกษาตัวอย่างพรรณไม้ จำเป็นต้องเก็บตัวอย่างและนำมารักษาสภาพ ซึ่งโดยทั่วไปจะนิยมทำเป็นตัวอย่างแห้ง ซึ่งมีการวิธีเฉพาะทำให้สามารถศึกษาตัวอย่างได้เป็นเวลานาน เมื่อได้ตัวอย่างพันธุ์ไม้นักอนุกรมวิธานพืช จะตรวจหาชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชจากคู่มือพรรณพฤกษชาติ และศึกษาเปรียบเทียบกับตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้งที่มีอยู่ควบคู่กันไป ในกรณีที่ไม่สามารถตรวจหาชื่อได้จากคู่มือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย และจากตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้งที่เก็บรักษาไว้ในประเทศไทย ตัวอย่างพันธุ์ไม้นั้นอาจจะเป็นชนิดใหม่ของประเทศไทย (new record) ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาต่อโดยใช้คู่มือพรรณพฤกษชาติของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ของพม่า จีน ลาว เขมร เวียดนาม และ มาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งถ้าสามารถตรวจหาชื่อได้ก็สรุปได้ว่าเป็นชนิดใหม่ของประเทศไทย

ในกรณีที่ไม่สามารถตรวจหาชื่อได้จากคู่มือพรรณพฤกษชาติของประเทศเพื่อนบ้าน ตัวอย่างที่เก็บมาได้มีแนวโน้มว่าจะเป็นชนิดใหม่ของโลก ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาต่อไปโดยใช้คู่มือพรรณพฤกษชาติของประเทศอื่นๆ ในเขตร้อนของโลก เมื่อได้ศึกษาถึงขั้นนี้แล้วยังไม่สามารถตรวจหาชื่อได้ ก็เชื่อได้ว่าจะเป็นชนิดใหม่ของโลก ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาเปรียบเทียบกับตัวอย่างพันธุ์ไม้ต้นแบบของ

ชนิดที่มีลักษณะใกล้เคียงว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไรบ้าง และแตกต่างกันมากพอบทจะเป็นชนิดใหม่ของโลกได้หรือไม่

เมื่อถึงขั้นตอนนี้ที่นักอนุกรมวิธานพืชพร้อมที่จะตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน โดยจัดเตรียมต้นฉบับเขียนบรรยายลักษณะของพืชตามแบบมาตรฐานสากลเป็นภาษาอังกฤษ และเขียนบรรยายบอกความแตกต่างของพืชชนิดใหม่กับชนิดที่มีลักษณะใกล้เคียงที่เป็นที่รู้จักมาก่อนเป็นภาษาลาติน นอกจากนี้ยังเตรียมภาพวาดลายเส้นของตัวอย่างพันธุ์ไม้ที่ใช้เป็นต้นแบบในการบรรยายลักษณะ สำหรับตัวอย่างพันธุ์ไม้ต้นแบบจะเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์พืชที่ได้จดทะเบียนไว้ในระดับนานาชาติ

การศึกษาวิจัยที่ใช้เวลายาวนานถึง ๙ ปี เนื่องจากกว่าจะได้รับการยอมรับต้องถกกับนักพฤกษศาสตร์ต่างชาติอยู่หลายปี เนื่องจากนักอนุกรมวิธานพืชที่ศึกษาเน้นในพืชกลุ่มเฟิร์น (pteridologist) ส่วนใหญ่เชื่อว่า “blue microsorum” หรือ “แววปีกแมลงทับ” เป็นชนิดที่มีชื่อวิทยาศาสตร์อยู่แล้วคือ *Microsorium steerii* (Harr.) Ching ซึ่งเฟิร์นชนิดดังกล่าวมีการกระจายทางตอนใต้ของประเทศจีน และตอนเหนือของประเทศเวียดนาม แต่จากการศึกษาจากตัวอย่างพันธุ์ไม้ต้นแบบอย่างละเอียดโดย รศ.ดร.ทวีศักดิ์ บุญเกิด ซึ่งเป็นผู้สรุปว่าเป็นชนิดใหม่ของโลก โดยมีลักษณะแตกต่างจาก *Microsorium steerii* และ *Microsorium punctatum* ถึง ๕ ลักษณะ

เฟิร์นแววปีกแมลงทับ ในธรรมชาติ

ชื่อวิทยาศาสตร์ของเฟิร์นชนิดใหม่ของโลกได้ตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการด้านอนุกรมวิธานพืช “Blumea” โดยมี Dr. Hans P. Nooteboom นักพฤกษศาสตร์ ชาวเนเธอร์แลนด์ร่วมตั้งชื่อ ใช้ชื่อว่า *Microsorium thalaidicum* T. Boonkerd & Noot. การที่ตั้งชื่อวิทยาศาสตร์โดยมีชื่อประเทศไทยอยู่ด้วย จะทำให้ทราบว่าเฟิร์นชนิดนี้ได้พบเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ปัจจุบันยังไม่มีรายงานว่าพบที่ประเทศใดมาก่อน แม้ว่าก่อนหน้าที่จะมีการตั้งชื่อเฟิร์นชนิดใหม่ของโลกนี้จะมีข่าวว่าพบเฟิร์นชนิดนี้ในประเทศสิงคโปร์ แต่ต่อมาก็ได้รับการยืนยันจากทางประเทศสิงคโปร์ว่าเป็นเฟิร์นที่นำเข้ามาโดยมีแหล่งกำเนิดจากประเทศไทย ตัวอย่างพันธุ์ไม้ต้นแบบของ “แววปีกแมลงทับ” ได้เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์พืชศาสตราจารย์ลิน สุวตะพันธุ์ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ และที่พิพิธภัณฑ์พืช มหาวิทยาลัยไลเดน ประเทศเนเธอร์แลนด์

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ กล่าวต่ออีกว่าเท่าที่ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าเรื่องเฟิร์นอย่างต่อเนื่องมาเกือบ ๓๐ ปี พบว่าปัญหาหลักที่พบคือขาดคู่มือที่จำเป็นในการตรวจหาชื่อพืชชนิดนั้น ซึ่งไม่ได้เกิดเฉพาะแค่การค้นคว้าเรื่องของเฟิร์น เท่านั้น นักพฤกษศาสตร์ส่วนใหญ่ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับพืชกลุ่มอื่นๆ เช่น ไม้ดอกก็ประสบกับปัญหาลักษณะนี้เสมอ เหตุที่เราขาดคู่มือที่จำเป็นในการตรวจหาชื่อพรรณพืชนั้นเป็นเพราะเราขาดงบประมาณในการจัดซื้อ นอกจากนี้การที่ตัวอย่างพรรณไม้ต้นแบบส่วนใหญ่ไม่มีอยู่ในประเทศไทยถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการศึกษาอนุกรมวิธานพืชของประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ บุญเกิด

น้องใหม่ ปี ๒๕๑๑

คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ

ปัจจุบันเลขานุการหลักสูตร

วิทยาศาสตร์ดุซงกีบัณฑิต จุฬาฯ

สำนักงานนิสิตเก่าสัมพันธ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสำนักงานที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ริเริ่มจัดตั้งขึ้น โดยได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๕๗๖ เมื่อวันที่พฤหัสบดี ที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๐ โดยมี วัตถุประสงค์หลัก ๔ ประการ ดังนี้

๑. ส่งเสริมและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างนิสิตเก่า กับมหาวิทยาลัย

๒. ดำเนินกิจกรรมต่างๆ อันเป็นสาธารณประโยชน์ใน ทางสร้างสรรค์และก่อให้เกิดความร่วมมือและเข้าใจ อันดีระหว่างนิสิตเก่า นิสิตปัจจุบัน คณาจารย์ และบุคลากร ของมหาวิทยาลัย

๓. พัฒนาให้สำนักงานเป็นหน่วยติดต่อและประสานงาน ให้นิสิตเก่าได้มีบทบาทในการสร้างสรรค์โครงการกิจกรรมทาง วิชาการ และบริจาคทรัพย์สินสมทบเพื่อดำเนินงานของ มหาวิทยาลัย

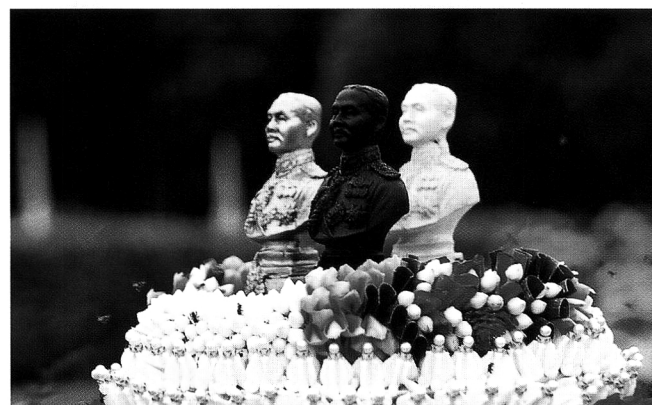
๔. ประสานกับสมาคมนิสิตเก่าของมหาวิทยาลัยและ ของคณะต่างๆ รวมทั้งกลุ่มนิสิตเก่าต่างๆ ในการสร้างระบบ ข้อมูล และข้อเสนอเทคนิคนิสิตเก่าและจัดกิจกรรมต่างๆ ในทาง ส่งเสริมให้ข้อมูลและข้อเสนอที่อันทันสมัยอยู่เสมอ

สำนักงานนิสิตเก่าสัมพันธ์แห่งจุฬาฯ ขอเชิญนิสิตเก่า ทุกท่านแวะมาเยี่ยมชมมหาวิทยาลัย โดยขอเชิญที่สำนักงาน นิสิตเก่าสัมพันธ์แห่งจุฬาฯ อาคารจามจุรี ๒ ชั้นล่าง หากสำนักงานมีความสามารถจะรับใช้ท่านได้ สำนักงาน นิสิตเก่าสัมพันธ์แห่งจุฬาฯ ยินดีเป็นอย่างยิ่ง

สำนักงานนิสิตเก่าสัมพันธ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาคารจามจุรี ๒ ชั้นล่าง
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐
โทรศัพท์ ๐๒-๒๑๘-๓๓๕๙ โทรสาร ๐๒-๒๑๘-๓๓๖๐

รศ.สฤทธิเดช	พัฒนเศรษฐพงษ์	ผู้อำนวยการ(รักษาการ)
นายประธาน	มหาสุวรรณ	รองผู้อำนวยการ
นางจารุณี	ชาวเนื้อดี	เจ้าหน้าที่
น.ส.ภาริณี	ไพจิตรโยธี	เจ้าหน้าที่

พิธีบวงสรวงและ พิธีบำเพ็ญกุศล อุทิศถวายแด่พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รศ.ดร.รัชชัย สุมิตร อธิการบดี เป็นประธานในพิธีบวงสรวง และพิธีบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาส ๑๕๐ ปี วันพระบรมราชสมภพ เมื่อวันที่ศุกร์ที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๕ ณ บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระปิยมหาราชและสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า และห้องรับรอง หอประชุมจุฬาฯ โดยมีผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณาจารย์ และนิสิตเข้าร่วมพิธีอย่างพร้อมเพรียง